

**СИСТЕМНО-СИНЕРГЕТИЧНИЙ ПІДХІД У ФОРМУВАННІ
КОМУНІКАТИВНО-СТРАТЕГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ**

**СИСТЕМНО-СИНЕРГЕТИЧЕСКИЙ ПОДХОД В ФОРМИРОВАНИИ
КОММУНИКАТИВНО-СТРАТЕГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ
БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ**

**THE SYSTEM-SYNERGETIC APPROACH IN THE FORMATION OF
COMMUNICATION-STRATEGIC COMPETENCE OF FUTURE
ELEMENTARY SCHOOL TEACHERS**

Резюме. Оліяр М.П. Системно-синергетичний підхід у формуванні комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів. У статті розкрито методологію системно-синергетичного підходу, його понятійну основу. Проаналізовано можливості системно-синергетичного підходу в формуванні комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів в умовах оновлення системи професійної освіти в Україні. Запропоновано шляхи його реалізації в процесі лінгвістичної підготовки студентів.

Ключові слова. Синергетика, система, системно-синергетичний підхід, комунікативно-стратегічна компетентність майбутніх учителів початкових класів.

Резюме. Оліяр М.П. Системно-синергетический подход в формировании коммуникативно-стратегической компетентности будущих учителей начальных классов. В статье раскрыта методология системно-синергетического подхода, его понятийная основа. Проанализированы возможности системно-синергетического подхода в формировании коммуникативно-стратегической компетентности будущих учителей начальных классов в условиях обновления системы профессионального образования в Украине. Предложены пути его реализации в процессе лингвистической подготовки студентов.

Ключевые слова. Синергетика, система, системно-синергетический подход, коммуникативно-стратегическая компетентность будущих учителей начальных классов.

Resume. Oliyar M.P. The system-synergetic approach in the formation of communication-strategic competence of future elementary school teachers.

The article demonstrates the methodology of system-synergetic approach, its conceptual basis. It analyzes the potential of system-synergetic approach in the formation of communication-strategic competence of future elementary school teachers in the conditions of renewal of the professional educational system of Ukraine. The article also proposes the ways of its implementation in the process of linguistic education of students.

Key words. Synergetics, system, system-synergetic approach, communication-strategic competency of future elementary school teachers.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. На сучасному етапі у вітчизняній педагогічній науці відбувається критичне переосмислення методологічних засад, культурних коренів, цілей, цінностей та норм наукового пізнання педагогічної дійсності у контексті глобалізаційних процесів та пов'язаних з ними суспільних змін. Сьогодні всім стає зрозумілим, що подальший розвиток наукових досліджень у галузі психолого-педагогічних наук може здійснюватися лише за умови формування нової інтегративної методологічної бази та відповідного рівня методологічної культури учених-педагогів, які спираються на переосмислений з позицій сучасності й майбутнього історичний досвід.

У Національній доктрині розвитку освіти України, яка визначає стратегію й основні напрями освітньої політики в ХХІ столітті, вказується, що головна мета української системи освіти — створити умови для розвитку і самореалізації кожної особистості як громадянина України, формувати покоління, здатні навчатися упродовж життя, створювати й розвивати цінності громадянського суспільства. Реалізація Доктрини повинна забезпечити випереджуючий розвиток освіти, перехід до нової гуманістично-інноваційної філософії освіти, що виходить із її пріоритетності для

майбутнього України, всебічної модернізації суспільства і держави. Великого значення у документі надається розвитку педагогічної науки та підготовці педагогічних кадрів, зокрема передбачається забезпечення економічних і педагогічних умов для професійної самореалізації педагогічних працівників, гармонійне поєднання навчального процесу та наукової діяльності вищого навчального закладу, використання наукових результатів як бази і змісту навчання [7]. Таким чином, сучасна державна освітня політика передбачає системні інноваційні перетворення в галузі освіти, у тому числі в галузі професійної підготовки педагогічних кадрів.

Системний підхід є одним з найбільш широко застосовуваних у педагогічній теорії та практиці, поряд з культурологічним, особистісно-діяльнісним, особистісно-орієнтованим, аксіологічним та ін. [В.Андрущенко, В. Байденко, О. Заславська, Е . Казакова, І. Котлярова, В.Панасюк, І.Пригожин, Г. Серіков, А. Суббето та ін.]. У 90-х роках минулого століття він збагатився ідеями синергетики як нового підходу до системного аналізу явищ дійсності, нових перспектив розвитку методології системного пошуку. Переосмислення ролі і місця системної методології, побудови системно-педагогічних моделей відіграє велику роль у розвитку культури педагогічних досліджень та дає можливість об'єктивного вирішення багатьох важливих теоретичних і практичних проблем. Саме значущість системного підходу у сучасній педагогічній теорії, багатогранність і широта його використання, можливість вибудувати практику системної педагогічної діяльності в різних напрямках зумовили появу нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми, її актуальність.

Цілісне системне розуміння педагогічних явищ характерне як для педагогів-класиків [П.Каптерев , А.Макаренко, С.Шацький, В.Сухомлинський та ін.], так і для сучасних учених [С. Архангельський, В.Беспалько, М. Данилов, Ф. Корольов, В. Лугай, Г. Нестеренко, А. Куракін, Л.Новикова, О.Остапчук, О.Попова та ін.]. Зокрема, вивчались такі наукові аспекти, що

дозволили суттєво підвищити культуру психолого-педагогічних досліджень, як можливості застосування системного підходу у вивченні педагогічних процесів, розробка різних напрямів методології педагогічного системного підходу, синтез методів системних досліджень, об'єднання розрізнених даних про педагогічне явище в інтегровану ідеальну модель, дослідження сутності комплексного підходу у вихованні, цілісного педагогічного процесу, системологічних основ освітніх систем тощо [С.Архангельський, П.Анохін, Ю.Бабанський, В. Беспалько, Б. Бітінас, Б. Вульф, Б.Ганзен, М.Данилов, В.Загвязінський, Т. Ільїна, Т.Ільясова, В.Краєвський, Ф.Корольов, Н. Кузьміна, А.Куракін, Б.Ломов, С.Максименко, Л.Новикова, М.Поташник, А. Саранов, А. Сидоркін, О.Суббето та ін.]. Особливий інтерес для нашого дослідження становлять публікації, в яких розглядаються питання реалізації системно-синергетичного підходу в системі професійної освіти (Н.Таланчук, В.Яковлева, В.Корсунов, А.Уманський). Дослідження можливостей системного підходу у вивченні педагогічних явищ відіграло важливу роль не лише в розробці методологічних засад педагогіки, а й у її становленні як науки загалом.

Таким чином, **актуальність** даного дослідження визначається значущістю системного підходу в педагогічній теорії та практиці й необхідністю його застосування в процесі формування компетентної сфери майбутніх учителів початкових класів.

Формулювання мети статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз теоретичних засад системно-синергетичного підходу в формуванні комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. З набуттям українською мовою статусу державної значно розширились та поглибилися дослідження вітчизняних і зарубіжних мовознавців, психолінгвістів, лінгводидактів щодо впровадження

компетентнісного підходу до її вивчення як в загальноосвітній школі, так і в вищих навчальних закладах України, зокрема закладах педагогічної освіти, оскільки здійснення цих завдань залежить не лише від освітньої політики в державі, але й від належної підготовки педагогічних кадрів. У стінах вузу майбутніх учителів необхідно готувати до реалізації завдань сучасної мовної освіти в школі. Крім того, потребує осмислення ситуація в сучасній освіті загалом. Будь-яка людина сьогодні, а вчитель особливо, змушений орієнтуватися у величезному потоці інформації, а тому навчати його педагогічної професії – означає навчати вчитися. Навчання у вузі – це важливий період соціалізації майбутніх педагогів, розвитку їх особистості, самореалізації. Тому цілком очевидно, що докорінного реформування потребують існуючі методи та підходи, які використовуються у навчанні та вихованні майбутніх спеціалістів.

Аналіз публікацій українських та зарубіжних науковців свідчить, що готовність учителя початкової школи до професійної діяльності являє собою комплекс компетентностей, які включають знання, вміння, практичні навички, професійні якості, необхідні для успішної роботи в умовах сучасного інформаційного суспільства. В Україні, як і в країнах Євросоюзу, ідея компетентнісного підходу в професійній освіті нині є провідною.

В аспекті компетентнісного підходу ми розглядаємо комунікативно-стратегічну компетентність як складне за структурою цілісне особистісне утворення, яке через здатність використовувати адекватні комунікативні стратегії забезпечує цілеспрямованість, осмисленість, ефективність і результативність комунікативної діяльності, можливість ефективно брати участь у спілкуванні. Комунікативно-стратегічна компетентність розглядається вченими як компонент комунікативної компетентності поряд з дискурсивною, соціолінгвістичною, лінгвістичною, країнознавчою, ілюктивною і формується як у процесі лінгвістичної підготовки студентів, так і на міжпредметній основі.

В ході дослідження структури комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів було виявлено такі її складники, як позитивна мотивація фахової лінгвістичної підготовки; наявність ґрунтовних знань з предметів лінгвістичного циклу та вмінь їх практичного застосування, а також здатність до їх постійного оновлення, тобто самоосвіти; вміння аналізувати мовні явища, моделювати мовні й позамовні компоненти; критично оцінювати власні та чужі висловлювання; володіти культурою спілкування та постійно вдосконалювати її; досягати цілей спілкування та знаходити способи подолання недоліків у спілкуванні в несприятливих комунікативних ситуаціях; сформованість умінь та навичок навчально-пізнавальної культури; володіння творчим та критичним мисленням; вміння використовувати найважливіші стратегії й тактики професійного мовлення і спілкування тощо. Результатом оволодіння комунікативно-стратегічною компетентністю є професійна мобільність педагога, тобто здатність ефективно вирішувати професійні завдання відповідно до конкретної ситуації та адаптуватися до змінених умов професійної діяльності.

Педагог, який володіє комунікативно-стратегічною компетентністю, здатний розвивати не лише власну професійно-педагогічну культуру, але й орієнтувати учнів на творчість і саморозвиток, застосовувати інноваційні культурно-освітні надбання в навчально-виховному процесі початкової школи.

Важливість формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів пов'язана з кількома причинами. Насамперед зазначимо, що у діючих шкільних програмах з української мови визначенні комунікативна та мовленнєва змістові лінії, що передбачають уміння вільно спілкуватися українською мовою в різних мовленнєвих ситуаціях, вибирати найбільш вдалі мовні засоби з можливих, які максимально відповідають ситуації спілкування, та самостійно формулювати думки. Аналіз праць

сучасних лінгводидактів також дозволяє зробити висновок, що важливим завданням сучасної початкової освіти є її комунікативне спрямування, тобто послідовне розв'язання комунікативних завдань, спрямованих на оволодіння культурою спілкування. Крім того, важливим завданням вчителя початкової школи в галузі мовної освіти молодших школярів є формування їх мовної особистості, чому сприяють уміння учнів розв'язувати різноманітні комунікативні завдання з метою оволодіння культурою спілкування.

У зв'язку з необхідністю наукової розробки даних проблем постає питання про методологічну основу формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів, яка повинна базуватися на взаємозв'язку різних наукових підходів: компетентнісного, культурологічного, комунікативно-діяльнісного, особистісно-прагматичного, системно-синергетичного та ін. Особливої уваги з огляду на завдання дослідження і традиції української наукової школи заслуговує системно-синергетичний підхід, оскільки передбачається дослідження змісту та структури понять «комунікативно-стратегічна компетентність», «комунікативно-стратегічна діяльність»; «комунікативна стратегія», «комунікативна тактика», розробка та апробація експериментальної моделі формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів.

Системність, за визначенням А.Петровського, - “пояснювальний принцип наукового пізнання, який потребує досліджувати явища в їх залежності від внутрішньо пов'язаного цілого, яке вони утворюють, набуваючи завдяки цьому властиві цілому нові якості” [10, с. 366]. Системний підхід трактується як група методів, які функціонують в межах окремих наукових галузей і дають можливість описати досліджуваний об'єкт, множини об'єктів чи їх частини як сукупність компонентів, що взаємодіють між собою, та визначити шляхи ефективного управління досліджуваною системою. Такі різновиди системного підходу, як комплексний, структурний та цілісний, дають можливість реально

вирішити багато теоретичних та практичних проблем, які постають сьогодні перед ученими-педагогами, а саме: визначити завдання науково-педагогічних досліджень, заповнити прогалини в знаннях про той чи інший педагогічний об'єкт, його компоненти, структуру, функції, властивості та представити одержану інформацію в доступному для студентів вигляді, створити теоретичну модель реальної системи, передбачити напрями її розвитку та особливості функціонування, проектувати педагогічні системи та ефективно управляти ними, підвищувати якість та ефективність процесів навчання і виховання тощо. Положення системного підходу дозволяють вивчати стани, процеси, поведінку системи, досліджувати її як у статичі, так і в динаміці, оскільки будь-яка система існує тільки в розвитку, де відбувається зміна, взаємодія її компонентів, їх прогрес чи регрес, розв'язання протиріч між зовнішнім і внутрішнім, між причинами та умовами, між системами й підсистемами, між рівнями тощо [4, с.11].

Система у відповідності з даним підходом розглядається як цілісність, яка складається з найпростіших одиниць – елементів, а також включає підсистеми як результат взаємодії елементів та компоненти, що є результатом взаємодії підсистем. Між усіма названими складовими системи існують внутрішні структурні зв'язки, що їх об'єднують. Система характеризується певним рівнем цілісності, а також зв'язками з іншими системами. Кожне наукове явище, об'єкт, процес, у тому числі й комунікативно-стратегічну компетентність майбутнього вчителя, можна розглядати як систему, в структуру якої входять складові, які мають визначені цілі та функції. Загалом система характеризується структурністю, цілісністю, цілеспрямованістю, функціональністю, ієрархічністю, зв'язками з іншими системами зовнішнього середовища.

Отже, стратегія наукового дослідження відповідно до системного підходу передбачає аналіз комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів як досліджуваного об'єкта з точки зору його структури, системотворчих та інтегративних зв'язків і відношень

між елементами всередині системи та у взаємодії з іншими системами. Такою ж системою є лінгвістична підготовка студентів, у процесі якої передбачається здійснювати формування їх комунікативно-стратегічної компетентності.

Разом з тим, учені зазначають, що "навчальний процес - система специфічна; головна її відмінність від інших систем у тому, що її функціонування відбувається на основі внутрішніх психічних процесів студентів і викладачів, кожен з яких аналізує і формує різноманітні інформаційні потоки, виходячи зі своєї індивідуальної, змістовної діяльності при вирішенні тих чи інших загальних завдань навчання " [1, с. 24]. Зокрема, Т. Ільєсова вказує на такі особливості системи навчального процесу:

- поведінку цієї системи в цілому легше передбачити, ніж окремий педагогічний момент функціонування;
- особистісний чинник суттєво позначається на характері навчальної діяльності та її результатах;
- процес адаптації та навчання є для кожного учня суто індивідуальним;
- реакція окремого учня на педагогічний вплив залежить від характеру розумових процесів і не може бути точно передбачуваною, але програмувати її можна [3, с. 33].

Названі особливості свідчать про те, що системний підхід у вивченні явищ, пов'язаних з навчальним процесом, вимагає деякої корекції, уточнення та розширення меж. Саме такі корективи були внесені у 80-х роках ХХ ст., коли теорія системного підходу збагатилася синергетичними теоріями самоорганізації складних систем (В.Буданов, П.Горбунова, Л.Даниленко, Л.Зоріна, Т.Левченко, В.Лугай, А.Малков, Г.Нестеренко, Л.Новікова, В.Олійник, В.Стєпін, О.Чалий та ін.). Перейнявши від системного підходу основні ідеї, синергетика наповнила їх

новим змістом. На думку вчених, «синергетичну парадигму слід розглядати як новий прорив у розвитку діалектики взаємодії єдиного та плюралістичного, сталого і змінного (релятивного), конкретизація якого може активізувати вирішення найгостріших суперечностей сучасності, в тому числі й сучасних проблем руху на випередження» [5, с. 48]. Хоча досі не склалося єдиного розуміння суті синергетики, більшість науковців розглядають її як міждисциплінарну науку, що вивчає сутність будь-якого явища дійсності як процес переходу від хаосу до порядку і базується на загальних теоріях еволюції та систем. Синергетика нині є основою моделювання природних та соціальних процесів, у тому числі й педагогічних, та нового напрямку досліджень самоорганізації складних систем. Відповідно до основних положень синергетики, складна система здатна до самоорганізації, якщо вона є відкритою і далекою від рівноваги. Саме в таких системах флуктуації, тобто випадкові відхилення від колишнього порядку, викликають його розхитування, тимчасовий хаотичний стан системи та руйнування її структури, якщо переважають негативні зворотні зв'язки, або виникнення нового порядку, тобто самоорганізації, якщо переважають позитивні зворотні зв'язки [9; 11].

Оскільки в процесі формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів необхідно враховувати як об'єктивні, так і суб'єктивні чинники (потреби, інтереси, креативність мислення, рівень професійної підготовки студентів тощо), система цієї діяльності в певні проміжки часу перебуває в стані нерівноваги, як і всі інші соціокультурні явища. Саме «синергетика вперше ввела в методологію науки категорію хаотичної випадковості, розкрила її важливу роль у розвитку світу. І оскільки хаотична випадковість не підпорядковується якомусь однозначному закону, то це означає, що синергетична методологія включає в себе принципи плюралізму і релятивізму. Це докорінним чином відрізняє її від сцієнтизму й холістської діалектики. Але нова методологія жодною

мірою не зводиться і до пріоритету останніх принципів, не означає якусь абсолютизацію хаосу, плюралізму, змінності» [6, с.11].

Синергетична парадигма обґрунтовується вченими як така, що визначає нині філософію освітнього процесу і використовується в ході прогнозування та моделювання освітніх систем, управління інноваційними освітніми процесами, дослідження розвитку особистості як складної динамічної системи тощо. Її основні методологічні принципи описані В.Будановим [2]. Коротко схарактеризуємо їх у взаємозв'язку з завданнями нашого дослідження:

1. Гомеостатичність забезпечує цілісність системи і означає підпорядкування всіх елементів основній домінанті. В контексті дослідження компетентнісної сфери майбутніх учителів цей принцип означає здатність особистості керувати своєю поведінкою на основі одержаних знань, умінь, норм поведінки, тобто здатність до адаптації та інтеріоризації.

2. Ієрархічність – це поняття, яке позначає більш складну природу вищого рівня у порівнянні з нижчим. У нашому дослідженні може бути використане при визначенні критеріїв та рівнів сформованості комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів.

3. Нелінійність означає, що розвиток системи є складним процесом, у якому стаціонарні стани можуть змінюватися у зв'язку з флуктуаціями, тобто випадковими зовнішніми впливами. Цей принцип необхідно враховувати з метою максимального усунення зовнішніх негативних чинників у процесі формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх педагогів.

4. Нестійкість (точка біфуркації, тобто розгалуження можливих шляхів розвитку системи) визначається двома принципами – нелінійності та незамкнутості. В нашому дослідженні біфуркації – це моменти вибору найбільш ефективних шляхів, способів, методів, прийомів формування професійної компетентності студентів.

5. Динамічна ієрархічність - найважливіший результат розвитку системи, її інтегративна ознака, що виявляється в цілісності, тобто появі у сукупності компонентів системи нових спільних властивостей. Саме такою ознакою характеризується сформована комунікативно-стратегічна компетентність майбутнього вчителя, що забезпечує його інтеграцію в педагогічне середовище школи, ефективну актуалізацію одержаних у вузі знань, умінь і навичок та креативність у професійній діяльності.

Синергетичний підхід є відносно новим методом наукового пізнання, але саме цей метод створює найбільш оптимальні умови для осмислення відкритих систем, до яких відноситься і система освіти. Насамперед з погляду синергетики неможливо здійснити аналіз будь-якої системи традиційними способами, не заглиблюючись у причини та закономірності її розвитку. Педагогічна дійсність за цього підходу є сукупністю нелінійних процесів, що характеризуються багатоваріантністю та альтернативністю шляхів розвитку. Якщо при суто системному підході основна увага зосереджується на статичному стані системи, її упорядкованості та рівновазі, аналізі структури системи та взаємозв'язку компонентів усередині неї, то синергетичний підхід спрямований на вивчення системи у стані її розвитку, хаосу, який відіграє не лише деструктивну роль, досліджує проблеми самоорганізації систем, а також не лише внутрішні, але й зовнішні взаємозв'язки системи. Таким чином, системний підхід суттєво збагачується і розширяє свої функціональні межі.

Зміст освіти при системно-синергетичному підході також суттєво змінюється. Завдання викладача вузу – створити для студентів сприятливе освітнє середовище, де кожен з них чітко усвідомлюватиме цінність освіти для побудови власного успішного майбутнього та позиціонуватиме себе як суб'єкт майбутньої професійної діяльності. Крім того, майбутні педагоги повинні оволодіти синергетичними знаннями та способами організації навчально-виховного процесу на засадах синергетики.

Узагальнюючи праці, присвячені використанню синергетичного підходу в процесах виховання та навчання, Н.Нікітіна виділяє такі базові наукові погляди, що складають понятійну і класифікаційну основу його застосування у педагогічній теорії та практиці:

1. Існуючі соціальні структури можуть успішно реалізувати функцію виховання і розвиток особистості лише за умови відкритості для нових соціальних і педагогічних впливів, а тому їх функціонування та розвиток повинні будуватися на основі механізмів і процесів самоорганізації і саморозвитку.

2. Спонтанність процесів соціального виховання виконує конструктивну роль у практиці самоорганізації педагогічних систем: з одного боку, вона руйнівна, оскільки малі флуктуації в певних умовах призводять до руйнування складних систем; з іншого боку – творча, оскільки хаос лежить в основі механізму об'єднання простих структур у складні, узгодження темпів їх еволюції, виходу системи на атрактор розвитку.

3. Для життєдіяльності саморегулюючих систем важливого значення набувають не лише стійкість і необхідність, але нестійкість та випадковість, які складають основу дійсності. Процес самоорганізації здійснюється у результаті взаємодії випадковості і необхідності та завжди пов'язаний із переходом від нестійкості до стійкості.

4. Нове виникає у результаті біфуркацій як одночасно життєво необхідне і непередбачене, що охоплює і перетворює важливі „вузлові” моменти розвитку тієї чи іншої події та у той же час програмує нові умови удосконалення суб'єкта діяльності у вигляді можливих шляхів розвитку спектра відносно стійких структур – атракторів еволюції.

5. Синергетично організованій системі неможливо нав'язувати те, що вступає у протиріччя з її внутрішнім змістом і логікою розгортання її внутрішніх процесів. Ефективне управління навчально-виховною системою можливе за умови усвідомлення тенденцій її розвитку і здійснення на систему і її компоненти резонансного впливу [8, с.152-153].

Для того, щоб ефективно використати системно-синергетичний підхід у процесі лінгвістичної підготовки майбутніх учителів початкових класів з метою формування їх комунікативно-стратегічної компетентності, необхідно: з'ясувати сутнісні характеристики даних систем; встановити, які їх аспекти потребують змін; чітко визначити мету і завдання дослідження, бажаний результат; визначити стратегію, можливі напрями і шляхи розвитку систем; встановити можливі моменти біфуркацій; здійснити аналіз впливів, які сприятимуть їх самоорганізації.

Синергетичний підхід дає змогу більш точно сформулювати цілі, завдання, дібрати методи та форми роботи з майбутніми учителями, ефективно координувати діяльність, вносити необхідні зміни. Завдяки його використанню в процесі формування комунікативно-стратегічної компетентності студентів відбувається синергетична взаємодія інноваційного підходу до цього процесу як системи з традиційними підходами, у результаті чого підвищується загальний рівень професійної підготовки майбутніх учителів.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Комунікативно-стратегічна компетентність являє собою складну відкриту систему, яка включає цілий комплекс компонентів і підсистем. Тому проблема формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів вимагає комплексного вирішення, яке може бути забезпечене за умови оптимальної організації навчального процесу у вузі на засадах системно-синергетичного підходу. Цей підхід має значний дослідницько-евристичний потенціал. Він може бути застосований і як загальна дослідницька методологія, і як метод практичної діяльності.

Подальші дослідження пов'язані з використанням ідей синергетики в організації ефективного навчально-виховного процесу в закладах вищої педагогічної освіти та застосуванням системно-синергетичного підходу в процесі викладання лінгвістичних дисциплін.

Література

1. Архангельский С.И. Некоторые методологические вопросы введения в теорию обучения высшей школы / С.И.Архангельский // Вопросы повышения эффективности теоретических исследований в педагогической науке. В 2-х ч. Ч.II. - М., 1976. - 218 с. - С.15-41.
2. Буданов В. Г. Методология синергетики в постнеклассической науке и в образовании. Изд.-3-е доп. / В.Буданов. - М.:Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. — 240 с.
3. Ильясова Т.В. Системное исследование учебного процесса средней школы с использованием технических средств обучения / Т.В.Ильясова. - Дисс. ... к.п.н. - М., 1979. - 229 с.
4. Ломов Б.Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии / Б.Ф. Ломов. – М.: Наука, 1984. – 444 с.
5. Лутай В. Про філософсько-синергетичну парадигму українського «руху на випередження» /В. Лутай // Вища освіта України. – 2005. - № 1. – С. 45-53.
6. Лутай В. С. Синергетическая парадигма как философско-методологическая основа решения основных проблем XXI века / В.С.Лутай // Практична філософія". - 2003. -№ 1 (7). – С. 10-38.
7. Національна доктрина розвитку освіти у XXI столітті// Освіта України. – 2001.- №1.- С.22-25.
8. Никитина Н. Синергетичні засади у процесі викладання іноземної мови // Гуманізація навчально–виховного процесу. Випуск XLIX /Н.Никитина. - Слов'янськ, 2009. - с.151 – 159.
9. Николис Г., Пригожин И. Познание сложного / Г.Николис, И.Пригожин. - М.: Мир, 1990 – 341 с.
10. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. Основы теоретической психологии / А.В. Петровский, М.Г. Ярошевский. – М.: ИНФРА-М, 1998. – 528 с.
11. Хакен Г. Информация и самоорганизация: Макроскопический подход к сложным системам / Г.Хакен. - М.: Мир, 1991. – 240 с.

